

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

ALMÀSSERA

L'HORTA NORD

AJUNTAMENT
D'ALMÀSSERA

INSTITUT
CARTOGRÀFIC
VALENCIÀ

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECULL I TEXT
Antoni Garcia Osuna

GRAFISME
Esperança Martínez Molina

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Almàssera, 248

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@avl.gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Almàssera

ISBN: 978-84-482-6727-8
Depòsit legal: V-2756-2022
Impressió: gràfiques **vimar**

Aliprés de Pàgs. 11 • 104,36 122 43 30 • Pàgs. 11 • València

www.avl.gva.es

ALMÀSSERA

Almàssera és un poble de la comarca de l'Horta Nord que s'assenta sobre l'estreta plana quaternària formada pels al·luvions aportats per les avingudes del riu Túria i del barranc de Carraixet. Tot i les barrancades de 1949 i 1957, encara es manté un record molt viu de la barrancada de Santa Teresa de 1905. El terme municipal, amb una superfície de 2,74 km², limita al nord amb Meliana, i a l'est, amb Alboraià. Al sud, el llit del Carraixet fa de límit amb Tavernes Blanques i Alboraià. A l'oest, l'antic camí Real el separa de Bonrepòs i Mirambell, i l'assagador d'Albuixec, de les Cases de Bàrcena (València).

El poble se situa en la mota nord del barranc de Carraixet, i originàriament estava separat prop d'un quilòmetre de l'antic camí Real, ara convertit en carretera de Barcelona, que travessa el terme de nord a sud. També travessen el terme la via Xurra, antic ferrocarril que comunicava amb Aragó i que ha sigut transformat en carril bici, i l'antic trenet, inaugurat l'any 1893, i ara reconvertit en la línia 3 del metro de València.

El creixement demogràfic d'Almàssera no és alié al de la resta de pobles de l'Horta, gràcies a la proximitat a la ciutat de València i a les excel·lents comunicacions. Actualment (2021) té 7.438 habitants (anomenats *almasserines* i *almasserins*), xifra allunyada de les 1.229 ànimes recollides a mitjan segle XIX en l'obra coneguda com a *Diccionari Madoz*.

Tot el terme municipal està dedicat als conreus hortofructícoles, amb predomini de les hortalisses i els tubèrculs per damunt de la producció citrícola, testimoni de la vitalitat de l'horta tradicional. Destaca el conreu de la creïlla primerenca, dedicada a l'exportació, i el de la xufa, per a l'elaboració de l'orxata. En l'obra mencionada anteriorment ja es va arrebregar que entre les ocupacions dels almasserins estava la de «vender el mencionado producto de chufas en la capital, y para otros puntos, como es la Corte, en la cual se emplea durante el estío para la horchata o refresco conocido con el nombre de chufas».

El reg està organitzat a partir del braç d'Almàssera, que pertany a la séquia de Rascanya. Esta séquia prové de les llengües del molí de Canyars (Carpesa-Tavernes), travessa el cano del Carraixet i, molt prop de l'entrada a l'antic molí d'Almàssera, en les llengües de Barres, se subdividix en tres braços que travessen el nucli de la població i reguen les partides del Barranc i de la Mar. L'altra séquia important és la séquia Real de Montcada (a partir dels braços provinents del roll del Carraixet), que després de regar el terme de Bonrepòs i Mirambell i les Cases de Bàrcena passa al terme d'Almàssera per a regar la partida de Meliana.

Tot i la importància i la pervivència de l'agricultura tradicional, a Almàssera la indústria és un sector molt important des del final del segle XIX, en què destaca la fabricació de materials refractaris i de porcellana, tant artística com d'aïllaments elèctrics. També els primers tallers de fosa de ferro i acer van tindre una gran importància a començaments del segle XX. De fet, en 1906 es va celebrar a Almàssera una Exposició d'Indústria i Agricultura, clar antecedent de l'Exposició Regional Valenciana de 1909.

La fundació de la parròquia d'Almàssera, primer, com a vicaria perpètua, va tindre lloc a finals del segle XIV, després de la separació de la d'Alboraia. Des d'un punt de vista pràctic, la creació de la parròquia significava percebre el delme i que este impost recaiguera en els feligresos d'Almàssera. Este fet no es pot separar de l'episodi del miracle dels Peixets, compartit amb Alboraia, no exempt de certa polèmica a conseqüència del nombre de peixets que, segons la tradició, van rescatar les sagrades formes. La importància d'este succés per al poble es posa de manifest en la dedicació del temple parroquial —alçat de bell nou a partir de 1792— al Santíssim Sagrament, en la fervorosa veneració de l'arqueta de les sagrades formes i en el privilegi de la celebració de la festivitat del Corpus, segons una butlla papal, el tercer diumenge d'agost. La capelleta a la vora del Clot de Fregina (o de la Capelleta), dins del Carraixet i de l'antic camí de ferradura d'Almàssera a Alboraia, és un testimoni d'este esdeveniment.

No ha quedat cap vestigi arqueològic que testimonie l'existència d'un molí d'oli que en justifique el nom, però està ben documentada la donació per part del rei Jaume I del nucli primitiu o alqueria, juntament amb Alboraia, al seu conseller i bisbe d'Osca, Vidal de Canyelles, en juny de 1238, poc abans de la capitulació del Cap i Casal. Guillem de Ciutadella va ser senyor d'Almàssera fins al final del segle XIII; però, simultàniament es troba el pas dels Volta (Lanfranco de Volta fa donació en 1257 al seu fill Humbert de les alqueries d'Almàssera i Alboraia) i l'arribada dels Artés a començaments del segle XIV, segons els testimonis arxivístics. Este llinatge en els senyors d'Almàssera es va mantindre fins al segle XVII, amb el casament de Manuel Cernèsio, segon comte de Parcent, amb Isabel Calataiud, filla de Damiata Carròs i Albanell, hereua del vicle dels Artés. Els Parcent van mantindre el senyoriu fins al 1804, data en què el van perdre a conseqüència de les pressions liberals per a l'abolició dels senyorius. Tot i això, el casalot, anomenat *el Castell*, seu de l'administració del senyoriu amb l'escut dels comtes de Parcent, bastit en la plaça Major, va estar en peu fins al 1989, any en què va ser derrocat a causa del lamentable estat de conservació.

ELEMENTS FÍSICS

Hidrografia natural

Barranc de Carraixet

Hidrografia artificial

Braç de Cigala

Braç de Goia

Braç de l'Alquerieta

Braç de l'Anoueret

Braç de la Cadena

Braç de la Plaça

Braç de les Basses

Braç de Mala-sogra

Braç de Pallús

Braç de Rodriçós

Braç de Tomata

Braç del Cabut

Braç del Gisbert

Bracet del Barranc

Bracet del Mig

Cano de la Canal

Motor de Cucala

Motor de Pere

Motor del Lloquero (o d'Olmos)

Motor del Portalet

Parada de Xufa

Partidor de Guatla

Partidor de les Llungües
de Barres

Partidor de Maçana

Quadrat de Bonifaci

Rollet de Cassola (o el Rollet)

Sénia de Casares

Sénia de la Séquia del Pantanet

Séquia de la Conilla

Séquia de Sant Vicent

Séquia Mare

Partides i paratges

el Barranc

el Clot de Fregina

(o de la Capelleta)

la Mar

Massamardà

Meliana

Vies de comunicació

Assagador d'Albuixec

Camí de la Mar

Camí de les Vinyes

Camí de Meliana

Camí del Barranc

Camí del Barranquet

Camí del Cementeri

Carretera de Barcelona

Carretera de Voro la Maca

Entrada de Ca Goia

Entrada de Cal Pobre

Entrada de Catxoleta

Entrada de Ceba

Entrada de Corda

Entrada de l'Escopeter

Entrada de Marrín

Entrada de Pere Pota
Entrada de Querín
Entrada de Torres
Entrada del Lloquero
FGV València-Rafelbunyol

Pont del Trenet
(o de la Capelleta)
Ronda Est
Senda del Portalet
Via Xurra

Altres llocs d'interés

Capelleta dels Peixets
Cementeri
Centre Educatiu
Creu Coberta
Ecoparc
Instal·lacions Esportives
la Bàscula
Magatzem del Figo
Magatzems de Cal Clavero

Molí d'Almàssera
(o de Carinyena)
Museu de l'Horta
Nau de Pauet
Polígon Industrial El Barranc
Porcaterra de Ceba
Porcaterra de Nofre
Quadra de Vinyes
Secador de Març

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Almàssera
Alqueria de Panera
Alqueria de Polo
Alqueria de Tomàs el d'Orrèlit
Barraca de Donís
Barraca de Fernando de la Font
Ca Agustino Capagrills
Ca Basset
Ca Calaforra
Ca Calina (o Ca Torres)
Ca Canya (o Cal Torero)
Ca Canyon
Ca Carmela
Ca Catxola
Ca Catxoleta
Ca Ceba
Ca Colom
Ca Concepció Marau

Ca Conxa la d'Eugènia
Ca Corda
Ca Cucala
Ca Daniel de Cassola
Ca Dolla
Ca Duardo el de Coca
Ca Espanya
Ca Fardets
Ca Faust
Ca Gente
Ca Gerra
Ca Goia
Ca l'Escopeter
Ca la Curra
Ca la Moruna
Ca la Romera
Ca la Sariera
Ca Lleida

Ca Lliso
Ca Lluch
Ca Lluerna
Ca Mala-sogra
Ca Mamés
Ca Mano
Ca Marau
Ca Marí
Ca Marrín
Ca Montera
Ca Nineta
Ca Olmos
Ca Paella
Ca Paelloques
Ca Pallús
Ca Papita
Ca Paquito el Secretari
Ca Pasqualo
Ca Pau
Ca Pedro el Guarda
Ca Pere Març
Ca Pere Pota
Ca Pinana
Ca Querín
Ca Quiquet
Ca Rafelo
Ca Ramon de la Rúbia
Ca Rampa
Ca Rata (o Ca Capel·lo)
Ca Roc de Simó
Ca Roig
Ca Roig de Dolores
Ca Rosselló
Ca Rúbio
Ca Sarguera (o Ca Rosalia)
Ca Sensi
Ca Sidro Capel·lo
Ca Soca
Ca Ternical
Ca Tolí
Ca Tomàs el Rei

Ca Toni el Roig
Ca Voro Gerra
Ca Voro la Maca
Ca Xufa (o Ca Grulla)
Cal Barraquer
Cal Cabut
Cal Cocot
Cal Cònsul
Cal Curro
Cal Famós
Cal Figo
Cal Fornet (o Cals Capilles)
Cal Garbeller
Cal Guàrdia Civil
Cal Lelo
Cal Lloquero (o Ca Felicià)
Cal Miner
Cal Monjo
Cal Moreno
Cal Moreno Cocot
Cal Moruno
Cal Mut de Cigala
Cal Negre de Pelegrí
Cal Ninyo
Cal Pallero
Cal Pateno
Cal Peix
Cal Petit
Cal Pintao
Cal Pobre
Cal Rei
Cal Roig
Cal Rúbio
Cal Sarier
Cal Sastre
Cal Seco
Cal Secretari
Cal Soldat
Cal Soll
Cal Sunyo
Cal Tendero

Cases de Marcel·lí
Cases de Pallús
Cases del Sagal
Cases del Soll
Caseta de Basset
Caseta de Galan
Caseta de Micalet el Llaurador
Caseta de Miquel de Rabosa

Caseta de Pota
Caseta de Rellamp
Caseta de Ribelles
el Ventorrillo
Hort de la Capona
Solar del Monjo
Xalet de Vinyes

